

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/191/2019
Identifikačné číslo spisu: 7915220269
Dátum vydania rozhodnutia: 29.04.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:7915220269.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ J.. B. T., bývajúceho v X. č. XXXX a 2/ R. T., bývajúceho v X. č. XXXX, zastúpeného JUDr. Antonom Hajdukom, advokátom so sídlom vo Vranove nad Topľou, Štúrova 101, proti žalovaným 1/ ČSOB Poist'ovňa, a.s. so sídlom v Bratislave, Žiškova 11, IČO: 31 325 416, a 2/ Slovenská kancelária poisťovateľov, so sídlom v Bratislave, Bajkalská 19B, IČO: 36 062 235, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Trebišov pod sp. zn. 9C/760/2015, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 20. decembra 2018 sp. zn. 3Co/329/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 20. decembra 2018 sp. zn. 3 Co 329/2017 z r u š u j e v o výroku, ktorým

a/ bol zmenený rozsudok súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby žalobcov v 1. a 2. rade proti žalovanému v 1. rade tak, že nárok žalobcov v 1. a 2. rade proti žalovanému v 1. rade je dôvodný v rozsahu 100%,

b/ bola vrátená vec súdu prvej inštancie na rozhodnutie o výške nároku žalobcov v 1. a 2. rade proti žalovanému v 1. rade.

Vec v rozsahu zrušenia vracia Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trebišov (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 5. decembra 2016 č. k. 9 C 760/2015-74 zamietol žalobu žalobcov 1/ a 2/ o náhradu škody. Ďalšími výrokmi rozhodol, že stranám sporu nepriznáva náhradu trov konania a že štát nemá právo na náhradu trov konania.

1.1. Súd prvej inštancie rozsudok odôvodnil tým, že žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej aj „žalobcovia“) podali dňa 16. októbra 2006 žalobu o náhradu škody, ktorá im vznikla v dôsledku úmrtia ich matky pri dopravnej nehode dňa 17. októbra 2003, pričom si uplatnili nárok na náhradu škody, nárok na náhradu výživy vo forme peňažného dôchodku a nárok na nemajetkovú ujmu. Za žalovanú stranu v ostatnom boli označené žalované 1/ a 2/ (ďalej aj „žalované“). Po vznesení námietky premlčania žalovanou stranou súd prvej

inštancie žalobu zamietol z dôvodu, že nárok žalobcov je premlčaný.

1.2. Výrok o trovách konania odôvodnil podľa § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a § 257 CSP. Žalovaným, ktoré mali v konaní úspech, nepriznal nárok na náhradu trov konania z dôvodu existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktoré vzhladol v pomeroch žalobcov, ktorí v čase dopravnej nehody a v čase podania žaloby boli maloletí, počas konania študovali a boli v konaní oslobodení od platenia súdnych poplatkov. Podľa názoru súdu prvej inštancie nepriznanie náhrady trov konania žalovanej strane nie je neprimeranou tvrdosťou a nie je ani v rozpore s dobrými mravmi. O trovách štátu rozhodol súd prvej inštancie v zmysle čl. 6 ods. 2 CSP.

2. Na odvolanie strany žalobcov (v merite veci) a žalovanej 1/ (čo do trov konania) Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 20. decembra 2018 sp. zn. 3 Co 329/2017 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“) rozsudok súdu prvej inštancie (i) potvrdil vo výroku o zamietnutí žaloby žalobcu 2/ proti žalovanej 2/ a žalovanej 2/ priznal voči žalobcovi 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania (výrok I. a II. napadnutého rozhodnutia), (ii) zmenil rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby žalobcov proti žalovanej 1/ tak, že nárok žalobcov proti žalovanej 1/ je dôvodný v rozsahu 100 % a vrátil vec súdu prvej inštancie na rozhodnutie o výške nároku žalobcov proti žalovanej 1/ (výrok III. a IV. napadnutého rozhodnutia) a (iii) zrušil rozsudok vo výroku o trovách konania a vo výroku o trovách štátu a v rozsahu zrušenia vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (výrok V. napadnutého rozhodnutia).

2.1. Odvolací súd po preskúmaní všetkých odvolaní nariadil na ich prejednanie odvolacie pojednávanie, na ktorom zopakoval dokazovanie oboznámením súdnych spisov a listinnými dôkazmi, a to prečítaním znaleckého posudku Ústavu súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline č. 337/2005 z 12. decembra 2005, prečítaním výsluchov znalca profesora Kasanického a Doplnením č. 1 k znaleckému posudku č. 337/2005 zo 7. decembra 2012.

2.2. V súvislosti s potvrdzujúcim výrokom [bod 2(i)] uviedol, že z dokazovania, ktoré bolo vo veci vykonané, rovnako ani z procesných prednesov žalobcu 2/ nie je možné vyvodiť žiadne skutočnosti, ktoré by odôvodňovali vznik práva na poistné plnenie z poistného garančného fondu od Slovenskej kancelárie poisťovateľov. Dopravná nehoda, ktorá je skutkovým základom pre uplatnenie nároku na náhradu škody, nebola spôsobená nezisteným motorovým vozidlom, ani vozidlom bez poistenia, ani iným vozidlom, pri ktorom by vzniklo právo poškodeného uplatniť si nárok na náhradu škody proti Slovenskej kancelárii poisťovateľov. Z uvedeného dôvodu odvolací súd posúdil nárok žalobcu 2/ voči žalovanej 2/ ako nedôvodný, preto je rozhodnutie súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby žalobcu 2/ v časti, v ktorej bola žalovanou žalovaná 2/, vecne správne, a preto ho potvrdil. Výrok o trovách vo vzťahu medzi žalobcom 2/ a žalovanou 2/ zrušil a vrátil na nové rozhodnutie.

2.3. V súvislosti s nárokom žalobcov proti žalovanej 1/ odvolací súd pred zaujatím stanoviska k vznesenej námietke premlčania posúdil, či je daná pasívna vecná legitímácia žalovanej 1/. Odvolací súd zastával názor, že vzhladom na skutkové okolnosti zistené dokazovaním, ktoré zopakoval na odvolacom pojednávaní, bolo možné uzavrieť, že priamou, bezprostrednou a výlučnou príčinou dopravnej nehody, v dôsledku ktorej došlo k úmrtiu matky žalobcov, bola náhla prekážka v podobe neoznačeného a neosvetleného vozidla PragaV3S, ktorej prevádzkovateľom bola spoločnosť HORSMAN s.r.o. Preto odvolací súd konštatoval, že tento prevádzkovateľ zodpovedá v plnom rozsahu za škodu spôsobenú žalobcom.

2.4. Odvolací súd v bodoch 38 až 48 svojho odôvodnenia výkladom ustanovení § 4 ods. 2, 3 a § 15 ods. 1, 2 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o PZP“) v znení účinnom v čase škodovej udalosti spochybnil jednoznačnosť osobitného plynutia premlčacej lehoty pre poisťiteľa (žalovanú 1/). V tomto ohľade v polemickej forme interpretoval rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 MCdo 9/2013 (R 71/2015) a sp. zn. 3 Cdo 18/2016 a zvýraznil legitímne očakávanie vyplatenia nárokov na náhradu škody v prípade, ak sa preukáže zodpovednosť označeného žalovaného škodcu. Zároveň uviedol, že žalovanou 1/ vznesenú námietku premlčania je potrebné posudzovať aj z hľadiska účelu a zmyslu zákona o PZP, z ktorého nevyplýva iba ochrana poisteného, ale aj poškodeného (aby sa mu dostalo plnenia bez ohľadu na materiálne podmienky na strane škodcu).

2.5. Odvolací súd následne konštatoval (bod 50 jeho odôvodnenia), že žalobcovia uplatnili priamy nárok

proti žalovanej 1/ po uplynutí premlčacej doby a žalovaná 1/ zároveň vznesla námietku premlčania. Zároveň nastolil právnu otázku, „či vznesenie námietky premlčania zo strany poistiteľa za situácie, ak poistený zanikol, povinnosť poistiteľa plniť za poisteného vyplýva zo zákona, ale poškodení nevyužili oprávnenie podať priamu žalobu proti poisťovateľovi, ale podali žalobu iba proti poistenému, je v súlade so zásadou ochrany dobrých mravov“. (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ďalej aj „OZ“). Odvolací súd, zohľadniac vyššie uvedené, vyslovil meritórny právny záver, že „úspešné uplatnenie námietky premlčania v situácii, keď žalobcovia riadne uplatnili nárok voči škodcovi, ktorý v priebehu konania zanikol bez právneho nástupcu, zároveň ak zaniknutý škodca zodpovedá za škodu spôsobenú žalobcom, ktorú pri jeho existencii by bol povinný plniť žalovaný v 1. rade, sú takými osobitnými okolnosťami, pre ktoré je potrebné posúdiť vznesenú námietku premlčania ako výkon práva v rozpore s dobrými mravmi“.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu, v časti výrokov III. a IV., ktorými odvolací súd zmenil rozsudok prvostupňového súdu medzitimným rozsudkom o základe uplatneného nároku a vec mu vrátil na ďalšie konanie [bod 2(ii)], podala žalovaná 1/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP a § 420 písm. f/ CSP. Žalovaná 1/ navrhla, aby najvyšší súd zrušil odvolacie rozhodnutie v napadnutej časti a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP žalovaná 1/ namietala nesprávne právne posúdenie otázky rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 OZ), pretože v danej veci neexistovali žiadne osobitné okolnosti, pre ktoré by výkon práva namietať premlčanie bol v rozpore s dobrými mravmi. Takouto okolnosťou nie je ani zánik poisteného - označeného škodcu. Odvolací súd sa pri riešení nastolenej právnej otázky odklonil od rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 265/2009, sp. zn. 7 Cdo 226/2016, sp. zn. 7 Cdo 507/2014, sp. zn. 1 Cdo 85/2017 a sp. zn. 3 Cdo 41/2012.

3.2. Dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP žalovaná 1/ odôvodnila tým, že odvolací súd preskúmal prvostupňové rozhodnutie nad rámec dôvodov uvedených žalobcami v podanom odvolaní, čím konal v rozpore s § 380 ods. 1 CSP. V tomto ohľade žalovaná 1/ uviedla, že žalobcovia svoje odvolanie odôvodňovali iba vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania, nie aj vo vzťahu ku všetkým predpokladom vzniku zodpovednosti za škodu zo strany spoločnosti HORSMAN, s.r.o., či prípadnej spoluzodpovednosti matky žalobcov. V tomto ohľade bola zo strany odvolacieho súdu porušená zásada dvojnásťročnosti konania.

4. Žalobcovia vo svojich vyjadreniach k dovolaniu v podstatnom uviedli, že odvolací súd riešil otázku, ktorú zákon nerieši - ak právnická osoba zanikne v priebehu konania, pričom žalovaná 1/ bola od začiatku sporu vedľajším účastníkom na žalovanej strane, teda nešlo v jej prípade o úplne iného účastníka, ktorý nevedel o poistnej udalosti, či o spore ako takom. Žalobca 1/ navyše uviedol, že rozhodujúcu právnu otázku, „či vznesenie námietky zo strany poistiteľa za situácie, ak poistený zanikol a povinnosť poistiteľa plniť za poisteného vyplýva zo zákona, ale poškodený nevyužil oprávnenie podať priamu žalobu proti poisťovateľovi, ale podal žalobu iba proti poistenému, je v súlade so zásadou ochrany dobrých mravov, ešte neriešil“. Žalobca 1/ v ďalšom zvýraznil, že v čase podania žaloby nebolo celkom zrejmé, kto zodpovedá za vzniknutú škodu, a preto od počiatku nemohli žalovať priamo žalovanú 1/. V súvislosti s namietanou vadou zmätočnosti uviedli, že odvolací súd už v predchádzajúcom (zrušujúcom) rozhodnutí vyslovil záväzný právny názor na otázku zodpovednosti (v bode 15 jeho odôvodnenia), pričom v rámci ostatného odvolacieho konania súd riadne zopakoval a doplnil dokazovanie, čím si zadovážil zákonný procesný podklad pre svoje rozhodnutie; skutkovými zisteniami odvolacieho súdu je dovolací súd viazaný (§ 442 CSP). Na základe uvedeného navrhli dovolanie odmietnuť, resp. zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 „CSP“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu treba v napadnutej časti zrušiť.

Dovolanie žalovanej 1/ podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon

pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

9. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

10. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

11. V dovolaní, prípustnosť ktorého je vyvodzovaná z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí dovolateľ špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) odvolacieho súdu, ktoré napĺňa pojem ustálená prax odvolacieho súdu (1 Cdo 206/2016, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 27/2017, 4 Cdo 95/2017, 6 Cdo 27/2017, 6 Cdo 35/2017, 7 Cdo 7/2018). Sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Pokiaľ dovolateľ v dovolaní neoznačí ustálenú rozhodovacuú prax odvolacieho súdu, od ktorej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie odvolacieho súdu mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo minúť zákonom určený cieľ a mohlo by viesť k procesne neprípustnému bezbrehému dovolaciemu prieskumu priečiacemu sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj (konkrétne) cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (porovnaj tiež Števček M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. BECK 2016, str. 1382 a tiež 1 Cdo 181/2017, 2 Cdo 71/2018, 3 Cdo 28/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 1/2018, 7 Cdo 140/2017, 8 Cdo 50/2017).

12. Bez konkretizovania podstaty odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd a v súvislosti s tým „suplovať“ aktivitu dovolateľa, resp. advokáta, ktorý spísal dovolanie a zastupuje dovolateľa (1 Cdo 181/2017, 2 Cdo 167/2017, 3 Cdo 235/2016, 4 Cdo 172/2017, 5 Cdo 13/2018, 7 Cdo 114/2018, 8 Cdo 78/2017).

13. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP sa dovolací súd zameriava na zistenie a posúdenie vzťahu medzi dovolateľom označeným existujúcim rozhodnutím odvolacieho súdu (judikátom), ktoré tvorí súčasť jeho ustálenej rozhodovacej praxe, a novým prípadom. Vychádzajúc z

kontextu skoršieho rozhodnutia (judikátu) a jeho skutkového vymedzenia pritom za pomoci abstrakcie interpretuje v judikáte vyjadrené právne pravidlo (ratio). Táto činnosť dovolacieho súdu je zameraná na zistenie (prijatie záveru), či nový prípad je s ohľadom na jeho skutkový rámec v relevantných otázkach (okolnostiach) podobný alebo odlišný od skoršieho prípadu. Pokiaľ dovolateľ nevysvetlí, ktoré rozhodnutie treba považovať za „skorší prípad“, dovolací súd nemá podklad pre takéto posudzovanie (nemôže posúdiť, či skutočne došlo k dovolateľom tvrdenému odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu), čo v konečnom dôsledku znamená, že nemôže prikróčiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu.

14. Pre úplnosť treba uviesť, že v zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ (§ 421 ods. 1 CSP) predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali.

15. Podľa názoru žalovanej 1/ sa odvolací súd odklonil od záverov vyjadrených v dovolacích rozhodnutiach sp. zn. 5 Cdo 265/2009, sp. zn. 7 Cdo 226/2016, sp. zn. 7 Cdo 507/2014, sp. zn. 1 Cdo 85/2017, sp. zn. 3 Cdo 41/2012, sp. zn. 2 MCdo 9/2013 (R 71/2015) a sp. zn. 3 Cdo 18/2016, a to v otázke rozporu žalovanou 1/ vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi, pretože podľa jej názoru v danej veci neexistovali žiadne relevantné okolnosti, pre ktoré by výkon práva namietať premlčanie bol v rozpore s dobrými mravmi. Podľa názoru dovolacieho súdu takto dovolateľkou nastolená právna otázka bezprostredne súvisela s nosnými dôvodmi (ratio decidendi) rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý v tejto súvislosti v pomerne zložitej právnej konštrukcii uviedol, že „úspešné uplatnenie námietky premlčania v situácii, keď žalobcovia riadne uplatnili nárok voči škodcovi, ktorý v priebehu konania zanikol bez právneho nástupcu, zároveň ak zaniknutý škodca zodpovedá za škodu spôsobenú žalobcom, ktorú pri jeho existencii by bol povinný plniť žalovaný v 1. rade, sú takými osobitnými okolnosťami, pre ktoré je potrebné posúdiť vznesenú námietku premlčania ako výkon práva v rozpore s dobrými mravmi“. V podstate (iba) takto uvedeným právnym záverom zdôvodnil odvolací súd, prečo je námietka premlčania vznesená žalovanou 1/ v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 OZ).

16. Najvyšší súd riešil otázku súladu námietky premlčania s dobrými mravmi vo viacerých dovolacích konaniach. Vo veci sp. zn. 5 Cdo 265/2009 najvyšší súd k rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi vyslovil názor, že „[d]obré mravy sú súhrnom spoločenských, kultúrnych a mravných noriem základných, ktoré preukázali počas historického vývoja určitú mieru stálosti (nemennosti), vyjadrujú podstatné historické tendencie a stotožňuje sa s nimi podstatná časť spoločnosti ... Za špecifických okolností však výkon práva namietať premlčanie uplatneného nároku by mohol byť konaním umožňujúcim poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by zánik uplatňovaného nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprímerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo neuplatnil včas. Znaky konania vykazujúce priamy úmysel poškodiť druhého účastníka je potrebné vyvodzovať z tých okolností, za ktorých bola námietka premlčania tohto nároku uplatnená a nie z okolností a dôvodov, z ktorých je vznik uplatňovaného nároku odvodzovaný, inými slovami, rozhodujúce (určujúce) pre odopretie účinkov námietky premlčania sú okolnosti, ktoré existovali v čase uplatnenia námietky premlčania. Tieto okolnosti musia byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do právnej istoty, akým je neumožnenie práva uplatniť námietku premlčania.“

16.1. Vo veci sp. zn. 7 Cdo 226/2016 najvyšší súd k možnému rozporu uplatnenia námietky premlčania s dobrými mravmi poukázal na viaceré súdne rozhodnutia na základe ktorých uviedol, že „vo všeobecnosti nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania odporcom (žalovaným) mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi ... o takýto prípad môže ísť iba výnimočne a v rozpore s dobrými mravmi môže byť len taký výkon práva ... ktorý je výrazom zneužitia tohto práva

na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu ku vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, priznanie účinkov premlčania voči nemu by za tejto situácie bolo neprímerane tvrdým postihom a pri posudzovaní primeranosti postihu je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu a vziať do úvahy najmä charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby“.

16.2. Vo veci sp. zn. 7 Cdo 507/2014 najvyšší súd nad rámec už vyššie uvedeného vyslovil názor, že aplikácia inštitútu dobrých mravov vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania „by mala byť len výnimočná a nemala by zhojovať neznalosť zákona - t. j. neznalosť plynutia premlčacích dôb. V tomto smere je potrebné poukázať aj na jednu zo základných zásad súkromného práva - vigilantibus iura scripta sunt - právo patrí bdelym. Preto je potrebné pri skúmaní otázky, či je vznesenie námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi, skúmať, či účastník konania, ktorý sa dovoľáva rozporu s dobrými mravmi v súlade s § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, postupoval s dostatočnou mierou starostlivosti a opatrnosti práve v súlade so zásadou vigilantibus iura, ktorá predpokladá, že každý zodpovedá za náležitú mieru predvídavosti a opatrnosti nielen pri vzniku právneho vzťahu, ale aj pri uplatňovaní svojich práv a výkone svojich práv a povinností z neho vyplývajúcich.“

16.3. Vo veci sp. zn. 3 Cdo 137/2017 najvyšší súd zadefinoval dobré mravy ako „súhrn spoločenských, kultúrnych a mravných noriem, ktoré v historickom vývoji preukazujú istú nemennosť, vystihujú podstatné historické tendencie, sú akceptované rozhodujúcou časťou spoločnosti a majú povahu základných noriem správania. Rozpor s dobrými mravmi spočíva v tom, že výkon práva sa prieči spoločensky uznávaným názorom, ktoré vo vzájomných vzťahoch určujú, aký má byť obsah ich konania, aby bol súladný so všeobecnými zásadami spoločnosti. Vo všeobecnosti ide o prípad konania v rozpore s dobrými mravmi vtedy, keď konajúci síce formálne postupuje v medziach svojho práva, ale realizáciou tohto práva sleduje poškodenie druhého účastníka právneho vzťahu. V takom prípade síce ide o výkon práva, avšak výkon práva v rozpore s dobrými mravmi, pre ktorý je typické, že konajúcemu v skutočnosti nejde o dosiahnutie cieľov, ktoré právo s takým konaním spája, ale mu ide o to, aby vedľajšie účinky jeho konania viedli k stavu jemu vyhovujúcemu, avšak poškodzujúcemu druhú stranu. Taký výkon práva, i keď je so zákonom formálne v súlade, je v skutočnosti výkonom práva iba zdanlivým, lebo jeho účelom nie je vykonať (svoje) právo, ale poškodiť právo (niekoho iného) ... Vznesenie námietky premlčania v zásade neodporuje dobrým mravom, v niektorých individuálnych prípadoch však nie je vylúčená možnosť existencie takej situácie, v ktorej uplatnenie tejto námietky je výrazom zneužitia práva na úkor druhého účastníka daného právneho vzťahu, ktorý uplynutie premlčacej doby nezavinil a zánik jeho nároku by v takom prípade znamenal prítvrký postih v porovnaní s rozsahom ním uplatňovaného práva.“

17. Najvyšší súd sa rovnako vo viacerých dovolacích konaniach zaoberal otázkou žalovateľnosti škodcu (poisteného) a poisťiteľa v podmienkach zákona o PZP. V rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 2 MCdo 9/2013, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a súdov Slovenskej republiky 6/2015 pod č. 71 (R 71/2015), bola schválená právna veta: „Uplatnením nároku poškodeného proti poisťovateľovi (§ 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z.z. ...) nedochádza zároveň k uplatneniu nároku poškodeného na náhradu škody proti škodcovi.“ Za pomoci logického výkladového argumentu argumentum a contrario je možné v okolnostiach posudzovanej veci vyvodiť, že uplatnením nároku poškodeného proti škodcovi nedochádza zároveň k uplatneniu nároku poškodeného proti poisťovateľovi. Potrebné je zdôrazniť, že vyslovený právny záver sa týka (iba) priameho nároku poškodeného v zmysle § 15 zákona o PZP. V uvedenom rozhodnutí najvyšší súd interpretoval ustanovenie § 15 ods. 1 a 2 zákona o PZP tak, že poisťovateľ má pri uplatnení nároku poškodeného na náhradu škody rovnaké právne postavenie ako škodca (poistený), ale tieto dva nároky nemožno stotožňovať, a to ani vo vzťahu k posúdeniu otázky premlčania. Ide o situáciu, keď jeden subjekt má nárok na to isté plnenie od dvoch subjektov, pričom proti každému z nich z iného právneho dôvodu; proti škodcovi ide o nárok z titulu náhrady škody, proti jeho poisťovateľovi ide o osobitné právo na plnenie založené všeobecne záväzným právnym predpisom (§ 15 zákona o PZP). Poškodený tak má právo uplatniť nárok na náhradu škody buď od škodcu, alebo od poisťiteľa, alebo od oboch.

17.1. Vo veci sp. zn. 3 Cdo 256/2012 sa najvyšší súd rovnako zaoberal aplikáciou priameho nároku poškodeného proti poisťovni v zmysle § 15 ods. 1 zákona o PZP. V tejto súvislosti uviedol, že «[v]

dôvodovej správne k tomuto ustanoveniu (§ 15 zákona o PZP, pozn.) sa medziiným uvádza, že „na rozdiel od doterajšej úpravy, ktorá počíta s priamym nárokom poškodeného proti poisťovni len v štyroch špecifických prípadoch, sa počíta s tým, že poškodený bude mať generálne priamy nárok na náhradu škody proti zodpovednostnému poisťovni (action direct). Táto úprava, ktorú poznajú všetky obdobné právne úpravy v Európe, vychádza zo štrasburského dohovoru z r. 1959“ ... Poisťovateľ ... má pri uplatnení nároku poškodeného na náhradu škody rovnaké právne postavenie ako osoba, ktorá škodu priamo spôsobila. Poškodený môže priamo od neho požadovať na súde alebo mimo neho náhradu škody ... Právo poškodeného na uspokojenie jeho nároku na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi (action directe), s ktorým škodca uzavrel poistnú zmluvu, je z tohto dôvodu najvyššou formou ochrany poškodeného. Poškodený nemusí požadovať náhradu škody najskôr od škodcu, môže ho „obísť“ a domáhať sa (aj žalobou podanou v občianskom súdnom konaní) náhrady škody priamo proti poisťovateľovi, je však povinný preukázať svoj nárok, t. j. všetko to, čo by inak bolo povinnosťou poisteného: škodu (§ 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z.z.), vznik poistnej udalosti (§ 797 ods. 2 Občianskeho zákonníka), príčinnú súvislosť medzi poistnou udalosťou a vznikom škody (§ 5 ods. 1 písm. h/ zákona č. 381/2001 Z.z.), ako aj skutočnosť, že k škode došlo v čase trvania poistenia (§ 4 ods. 3 zákona č. 381/2001 Z.z.)»

17.2. Vo veci sp. zn. 3 Cdo 18/2016 najvyšší súd v spore o náhradu škody proti škodcovi (poistenému) a poisťovni (poisťovni) v súvislosti so smrteľnou dopravnou nehodou uviedol, že „V zmysle § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z.z. ... náhradu škody uhradza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať. Z toho vyplýva, že poisťovateľ vykonávajúci povinné zmluvné poistenie zodpovednosti má pri uplatnení nároku poškodeného na náhradu škody rovnaké právne postavenie ako osoba, ktorá škodu priamo spôsobila. Poškodený môže priamo od neho požadovať na súde alebo mimo neho náhradu škody ... V danom prípade z právnej úpravy, ktorú treba aplikovať na vzájomný vzťah žalovaného 1/ a žalovanej 2/ (t.j. zo zákona č. 381/2001 Z.z.) nevyplýva, že by predmet konania nemohol byť prejednaný a rozhodnutý samostatne voči každému z nich. To znamená, že medzi žalovanými 1/ a 2/ ide o pasívne spoločenstvo samostatných spoločníkov. Právne úkony žalobkyní, ktoré urobili voči žalovanému 1/, nemajú preto právne účinky aj proti žalovanej 2/ ... V občianskom súdnom (sporovom) konaní okruh účastníkov na žalovanej strane určuje žalobca v žalobe. Pokiaľ žalobca po podaní žaloby má za to, že okruh žalovaných nie je kompletný, môže ich okruh doplniť ... Odvolací súd vzhľadom na vyššie uvedené dospel k správne záveru, že žaloba proti žalovanej 2/ bola podaná po uplynutí premlčacej doby. Ak po márnom uplynutí premlčacej doby žalovaná 2/ účinne vzniesla námietku premlčania ..., nebolo už možné žalobkyniam priznať voči nej žalobou uplatnené právo.

18. Pokiaľ právne závery odvolacieho súdu (bod 2.5. a 15) uvedieme v zjednodušenej forme, tak rozpor námietky premlčania s dobrými mravmi videl odvolací súd v tom, (i) že žalobcovia si riadne (včas) uplatnili nárok voči škodcovi (poistenému), ktorý v priebehu konania zanikol bez právneho nástupcu, (ii) ak by zaniknutý škodca (poistený) existoval, zodpovedal by za škodu a (iii) v takom prípade by plnila za neho žalovaná 1/ (poisťiteľ) podľa § 4 ods. 2 a 3 zákona o PZP. Z takto formulovanej konštrukcie dôvodov, pre ktoré odvolací súd považoval vznesenú námietku premlčania za výkon práv v rozpore s dobrými mravmi, je/môže byť podľa názoru najvyššieho súdu právne významným iba ten, že žalovaná 1/ (poisťiteľ) by plnila za škodcu (poisteného) uplatnené a preukázané nároky (§ 4 ods. 2 zákona o PZP), a to iba v prípade, ak by bol zaviazaný súdom iba škodca sám. Iný prípad - ak by boli súbežne žalovaní škodca (poistený) a žalovaná 1/ (poisťiteľ), resp. iba žalovaná 1/ (poisťiteľ), by vo vzťahu k žalovanej 1/ (poisťiteľovi) podliehal špeciálnemu režimu priameho nároku poškodeného podľa § 15 zákona o PZP, v rámci ktorého argument plnenia za poisteného (§ 4 ods. 2 zákona o PZP) nemá dostatočný právny význam. V prípade § 4 ods. 2 a 3 zákona o PZP, ktorý považoval odvolací súd za krucifálny, ide o vzťah poistený a poisťovateľ a v prípade § 15 zákona o PZP, ktorý v skutočnosti bol krucifálny, ide o vzťah poškodený a poisťovateľ (prípadne aj škodca). V rámci režimu priameho nároku poškodeného proti poisťovateľovi platí aj explicitné stanovenie podmienok na premlčanie nároku proti poisťovateľovi (§ 15 ods. 2 zákona o PZP).

18.1. Inak povedané, dôvod, pre ktorý odvolací súd posúdil vznesenú námietku za rozpornú s dobrými mravmi, spočíval v tom, že ak by škodca (poistený) bol súdom zaviazaný na plnenie v prospech žalobcov, plnila by za neho žalovaná 1/ (poisťiteľ) aj tak, čo zodpovedá zneniu podľa § 4 ods. 2 zákona o

PZP. K takejto situácii však v okolnostiach danej veci nedošlo, keďže škodca (poistený) v priebehu konania a pred rozhodnutím súdu zanikol a právny režim voči žalovanej 1/ tak mohol podliehať iba forme priameho nároku poškodeného podľa § 15 zákona o PZP, v ktorom režime ex lege „na premlčanie nároku na náhradu škody proti poisťovateľovi platí rovnaká úprava ako na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu spôsobila“ (§ 15 ods. 2 zákona o PZP). Je preto možné bez ďalšieho uzavrieť, že dôvod uvádzaný odvolacím súdom, prečo je námietka premlčania rozporná s dobrými mravmi, neobstoí.

18.2. Na upresnenie je potrebné uviesť, že škodca (poistený) zanikol ex offio výmazom z obchodného registra ku dnu 20. marca 2014 a konanie voči nemu bolo prvostupňovým súdom 19. novembra 2015 právoplatne zastavené (prvostupňový súd rozhodol o zastavení konania voči škodcovi po roku a 7 mesiacoch od jeho zániku, pozn.). Na návrh strany žalobcov doručený súdu 26. júna 2014 (žalobca 1/), resp. 25. júla 2014 [(žalobca 2/, teda už po zániku škodcu (poisteného), pozn.] bol uznesením prvostupňového súdu z 28. júla 2014 č. k. 9C/131/2014-38 pripustený vstup žalovanej 1/ do konania na žalovanej strane (body 7 až 9 odôvodnenia prvostupňového rozsudku).

19. Dovolanie žalovanej 1/ je preto podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP prípustné, a zároveň aj dôvodné, lebo spočíva v nesprávnom právnom posúdení (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací súd vzhľadom na uvedené nemal inú možnosť, ako rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP).

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Vzhľadom na dôvod zrušenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu a skutočnosť, že vec sa vracia odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, dovolací súd sa nezaoberal opodstatnenosťou uplatnenia iných dovolacích námietok.

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.